

TENEN

29. årgang nr. 4 – maj 2019

Indhold:

Hvor kommer silken fra?	side 3
Tekstile bogbind	side 5
Referat af TENENs generalforsamling	side 8
Med Kronborg om styrbord	side 10
Invitation: Silkesommerfugle-sommertur 7. juni	side 13
Noter	side 14
Boganmeldelse: Fashioned from Nature	side 15
Boganmeldelse: Helga Isager - Stitches	side 18
Erindringer fra en udstillingsrunde i foråret 2019	side 19
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 23
Bagsiden: Min kreative oldefar	side 24

QR-koden henviser til dette bladnummers side på internettet

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening – CVR 30865995

Formand: Annet Laursen Skjelsager, Farum, tlf. 44 95 05 55.

Næstformand: Lone de Hemmer Egeberg, Birkerød, tlf. 45 81 05 05.

Kasserer: Susanne Rundqvist Pedersen, Frederiksberg, tlf. 26 62 80 80

REG.NR. 1551 KONTONR. 1430130 • SWIFT-BIC: DABADKKK IBAN: DK2330000001430130

Medlemsskab tegnes hos kassereren. I sæson 2019/20 er prisen pr. år 250 kr.

Husstandsmedlemsskab koster 300 kr. Betaling med frist 1. juli.

Medlemmer får tilsendt tidsskriftet TENEN.

TENEN – Danish Society for Textile History – Verein für Dänische Textilgeschichte

Tidsskriftet **TENEN**

Redaktion: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55,

ePost silke-annet@silke-annet.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 26 60 28 40,

ePost vofl3450@gmail.com

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 10.05.2019

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne august, november, februar og maj. Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til redaktionen

fx med ePost – eller evt. maskinskrevet med brevpost. Tekst og illustrationer adskilt.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 65 kr.

Ændring af sendeadresse meddeles til kassereren.

Web-sted: www.tenen-dk.tk – Facebook: www.facebook.com/groups/TENEN.forening

Hvor kommer silken fra?

Som underviser og formidler kan det nogen gange være fristende at stille spørgsmål, hvis svar viser lidt om folks viden. Vi har stillet spørgsmålet om silke til mange mennesker rundt om i verden, selv forhandlere af silke – og ikke så sjældent viser det sig, at de ikke ved, hvor silken kommer fra.

Der findes mange søde historier om silke. Den ældste er nok den om den kinesiske kejserinde Li Ling-Shi, der for 4.500 år siden fik serveret sin te under et morbærtræ, og der faldt en sommerfugls kokon ned i den varme te. Teen fik en fin tråd til at løsne sig fra kokonen – og kejserinden sad med den fine silketråd i sin hånd, og silkens historie begyndte. Hvad hun gjorde ved tråden, ved vi ikke. Vi kan kun gætte; men én ting er sikkert: i dag avles der silke – ikke kun fra morbær-sommerfuglens larver, men også fra vildtlevende sommerfugle og endda fra edderkopper. Fremstilling af silke er blevet et stort foretagende, som giver arbejde til de fattige og velvære til de rige.

Mange bruger navnet silkeorm om det dyr, der spinder silketråden, men det er ikke korrekt. En orm bliver ikke til en sommerfugl, det gør

Begyndelse på morbærlund i 2009

derimod en larve – altså er navnet en silkelarve.

•

Vi er to pensionister fra Vestsjælland, Ole Zethner, entomolog (læren om insekter) og Rie Koustrup, folkeskolelærer. Da vi begge blev pensioneret, enedes vi om at beskæftige os med et emne, som Ole allerede i 1980 havde beskrevet i bogen “Silke et naturprodukt”. Det gav os lejlighed til at rejse i første omgang i Europa og senere i Afrika og Asien. Det var ikke nyt for os at rejse, da Oles arbejdsliv for den største del har foregået i udlandet.

Vi har i løbet af de sidste 12 år efter lange og spændende rejser skrevet 4 bøger om silke: *Silkens Veje*, *African Ways of Silk*, *Indian Ways of Silk* og *South Asian Ways of Silk* – de tre sidste på engelsk.

Under vores første store europarejse i sommeren 2005 besøgte vi et silkeinstitut i Rumænien, hvor et par venlige forskere opfordrede mig til at så nogle frø fra deres morbærtræer og prøve at udklække nogle

æg fra deres silkesommerfugle, når jeg kom hjem til Danmark igen. Den dag begyndte mit nye "Liv som silkeavler". Det var nemt at få frøene til at spire og gro. Hvad jeg skulle stille op med de birkesstore æg, fandt jeg først ud af, da jeg kom i tanke om det store sorte Morbærtræ på Kalundborg Museum. Heldigvis syntes ledelsen på museet, at det kunne være spændende at deltage i dyrkning af silkelarver, og siden den tid har silkelarverne været en vigtig del af udstilling og undervisning på museet, hvor havestuen hvert år i begyndelsen af skolernes sommerferie er hjemsted for demonstration og dyrkning af larver og afhaspning af kokoner.

Man kan godt fodre silkelarverne med bladene fra Sort Morbær, men Hvid Morbær giver den bedste silke. Silkedyrkning som hobby kræver ikke megen plads. En 10-12 larver kan sagtens opdrættes i en skotøjsæske – de bevæger sig ikke langt, bare de bliver fodret godt. Silkesommerfuglen kan ikke flyve – det har den ikke kunnet de sidste flere tusinde år.

Når silkelarverne har spist sig mætte efter ca. 3 ugers fodring, søger de rundt i æsken og begynder at spinde i et hjørne eller i et lille bundt kviste, man kan lægge til dem. De næste dage spinde de sig selv ind i en kokon, som består af op til 3 km silketråd.

Man kan efter et par dage forsigtigt ryste kokonen og lytte. Hvis der høres raslen fra en hård genstand (puppen), er larven godt i gang med at omdanne sig til sommerfugl, den fuldkomne forvandling er i gang. Nu må man tage en alvorlig beslutning: Hvis man vil lave en hel tråd, skal man enten lægge kokonerne i fryseren et døgn – eller sætte dem i en ca. 70 grader varm ovn en times tid. Det er aflivning!

Afhaspning af silke – Kalundborg Museum

Hvis man vil sikre næste års generation, skal man lade puppen leve og tage imod sommerfuglen, som borer sig ud gennem kokonen (ødelægger den) – hanner og hunner vil parre sig – og det hele starter forfra.

*Rie Koustrup, silkesommerfugleavler
rie.koustrup@gmail.com*

Noter:

- Hvis man vil have en grundigere gennemgang af hele cyklus, kan man læse vores bog *Silkens Veje*. Vi holder også gerne foredrag.
- Se også billedet på bladets forside.

TEKSTILE BOGBIND

I mine gemmer findes en svensk bog fra 1852 med et ekstremt fint perlebroderet bind. Det er en religiøs bog: "Kyrko-Handbok, hwaruti stadgas huru Gudstjensten i Swenska Församlingar skall behandlas".

Indbindingen er foretaget professionelt, men ikke i forbindelse med udgivelsen. Det fremgår af, at forsatpapiret på permens inderside er en lille smule reduceret; formentlig har det taget lidt skade ved løsning fra det oprindelige bind.

Der er guldtryk på både for- og bagside (også guldsnit på selve bogen) samt ryg og en tilhørende kassette, som tager højde for, at det tekstile bind fylder mere, end et

papir- eller lærredsbind ville have gjort.

Der er nemlig anvendt velour, meget tæt i strukturen og dybsort.

Guldtrykket er rammer med nyrokokokartoucher inden for hjørnerne på begge sider og på ryggen titel foruden nederst ejerinitialerne H.R., hvilket understreger, at indbindingen er foretaget efter udgivelsen.

På begge sider er indsat en oval ramme med perlebroderi. Velouren er presset flad i disse felter, så bunden af papircanvas'en (synlig, fordi der er faldet et par perler af) med perlebroderiet ligger i plan med stoffets underside. For at udligne overgangen mellem perlerne, der

selsvagt hakker en smule i kanten, da de er bundet til det kvadratisk opbyggede canvas, er pålimet en bort af forgyldte perler.

Denne tredimensionale bort synes at være opbygget af papier mâché. Den slags kunne i øvrigt købes færdigt og brugtes ofte til husflid; Kamma Rahbek benyttede sig eksempelvis af lignende på sine fine æsker.

Perlerne er næsten alle af glas, kun som glitrende kontur på udvalgte steder er anvendt messingperler. Alle perler er runde; metalperler fandtes ellers også i kantet udgave, hvilket gav endnu større spil. De bitte små perler viser, at broderiet er fra 1800-tallet, for senere blev de noget grovere; Murano og Bøhmen var de ubetinget største, næsten enerådende producenter heraf. Broderiet er næppe meget yngre end bogen.

Motivet på forsiden er et kløverbladskors (et ordinært kors med fortykkelser i enderne), hvorom en akaciegren med hvide blomster snor sig. Akaciegrenen er i frimurer-symbolik ensbetydende med håb og uskyld. For foden af korset ligger en krans af lyserøde roser; rosen er som bekendt kristussymbol. For at skabe balance i motivet er det anbragt på en sandfarvet grund. Hele baggrunden inden for perlerækken er udfyldt med sorte perler.

Bagsidemotivet er ligeledes på sort bund. Her er det en kalk med akaciegren, der nok skulle sno sig omkring stilken, men som faktisk bare står bagved. Det er en kompositorisk fejl simpelt hen, som sikkert skal tilskrives brodøsen, der ikke helt har forstået mønsterangivelsen.

Det er desuagtet et meget flot bogbind, som nu kun undtagelsesvis tages ud af kassetten, men det har været anderledes engang, for selve bogen er relativt slidt indeni. Dens proveniens kendes desværre ikke, men mon ikke den nævnte

H.R. har været præst; måske er det pastorinden, der har broderet.

•
Gemmerne rummer et lignende religiøst perlebroderi, købt på auktion i Sverige som et fraklip uden proveniens, men givetvis har det også engang været dekoration på et bogbind, måske til en bønnebog eller bibel. Jeg erhvervede det som studieobjekt for en del år siden til brug for den bog om perlebroderier, jeg så småt er i gang med. Jeg har valgt at genbruge det på en æske, som jeg har betrukket med stof med små flyvende engle eller putti, og hvori jeg opbevarer gamle bønnebøger og andre religiøse effekter.

Bunden er ekstrem tyndt, let stivet lærred, og den er ikke udfyldt, hvilket jo stiller store krav til det underliggende, der vil titte igennem. Perlerne er af helt samme type som i bogbindet, blot er metalperlerne kantede. Det er et alterbord med rød dug med frynser og klunker, hvilket måske er et fingerpeg om, at det er udført i den tidlige klunketid 1860-1880, før possementfeberen gik helt amok.

På bordet er placeret en lav plint med kors, behængt med en krans af roser. På den ene side står en kalk, hvorover solens stråler skinner, på den anden ligger en bibel med kors på forsiden. Et anker, også håbets symbol, med omslyngende akaciegren er placeret oven på bibelen og lænende sig mod korset. Så skulle budskabet vist være helt tydeligt: der er håb i troen på Jesus og de hellige skrifter.

•
Endelig har jeg et morsomt lille bogbind, lagt om en svensk salmebog med denne dedikation: "Till minne

av konfirmationen den 17/5 1939 av Mamma och Pappa".

Det er et løst omlagt bogbind, ty-

deligvis hjemmesyet, sikkert af konfirmandens moder. Yderstoffet er musegråt silke, foret brunt moiré, og det lidt ubehjælpssomme broderi på forsiden er fladsyning og kontursting: atter korset med akaciegrenen og bagved strålekransen. På bagsiden er broderet en ensom lille, hvid blomst; den er skævt placeret, og det virker som om, den skulle have haft følgeskab af noget mere.

Kirsten Lindberg, Tilia Montana

Referat af TENENs generalforsamling

fredag den 15. marts 2019 på Kronborg Slot i Helsingør

Valg af dirigent. Bestyrelsen foreslog Lone Falkenberg til dirigent, og da der ikke var andre forslag, blev hun enstemmigt valgt. Dirigenten indledte med at konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet, og at den var beslutningsdygtig.

Navneopråb. Der var 20 deltagere, heraf var de 18 stemmeberettigede.

Fremlæggelse og godkendelse af bestyrelsens beretning. Den var trykt i TENEN 29. årg. nr. 3. Der var ingen bemærkninger til beretningen og den blev enstemmigt godkendt.

Indkomne forslag med betydning for budget. Der var ingen forslag indkommet, der har betydning for budgettet.

Fremlæggelse af revideret regnskab samt budget. Bogholder Susanne R. gennemgik disse og indledte med at oplyse, at der pr. 31.12.2018 var 139 medlemmer af TENEN. Da der ingen kommentarer var til regnskab og budget, blev disse enstemmigt godkendt.

Fastsættelse af kontingent. Bestyrelsen foreslog uændret kontingent. Dette blev enstemmigt godkendt.

Valg af bestyrelsesmedlemmer for 2 år ad gangen. På valg var: Annet Laursen Skjelsager, Bent Bille og Susanne Lervad. Annet og Susanne

Lervad var villige til genvalg. Bent Bille derimod ville gerne træde tilbage. Han har været medlem af bestyrelsen siden 2002 og kasserer siden 2004. Bestyrelsen foreslog, at Susanne Rundqvist Pedersen skulle træde ind i stedet for Bent, og da der ikke var andre kandidater, blev Susanne enstemmigt valgt.

Valg af revisor, revisorsuppleant samt 2 bestyrelses-suppleanter for 1 år. Margit Ambeck var villig til genvalg og blev også valgt. Det samme gjaldt posten som revisorsuppleant, som vedbliver at være besat af Hanne Schneller. 2018's suppleanter var Anni Bloch og Susanne Rundqvist Pedersen. Da Susanne R. blev indvalgt i bestyrelsen var der en ledig plads, ligesom Anni Bloch gerne ville afløses. Bestyrelsens forslag til disse poster var Ellen Warring og Ellen Bangsbo, som begge var villige til at stille op, og da der heller ikke her var andre kandidater, blev de valgt.

Øvrige indkomne forslag. Der var ikke indkommet nogle forslag.

Eventuelt. Formanden benyttede dette punkt til at præsentere et forslag til

sommertur, nemlig en tur til Kalundborg Museum for at studere museets avl af silkesommerfugle. Lis Slottved omtalte kort studieturen til Hälsingland til efteråret. 26 deltagere har indbetalt depositum. Susanne Klose fra Dansk Tekstillaug med næsten 500 medlemmer informerede om, at Dansk Tekstillaug og TENEN er venskabsforeninger.

Herefter var der ikke flere, der ønskede ordet, og dirigenten afsluttede generalforsamlingens formelle del med at takke for god ro og orden.

Lone Falkenberg, dirigent

Lis Slottved, sekretær

Aabenraa, den 18. marts 2019

Noter:

- Det originale underskrevne referat kan ses hos sekretæren.
- Beretning for 2018 blev bragt i bladet TENEN 29. årg. nr. 3.
- Punktet "Eventuelt" er forkortet, så kun det, som giver mening for bladets læsere, er med.
- Gældende foreningsvedtægter pr. 24. februar 2018 kan hentes fra TENENS web.

Ellen Bangsbo er antropolog, designuddannet og har arbejdet med udvinding af nældefiber i Danmark og Asien. Hun har været gæsteforsker på Center for Tekstilforskning på Saxo-institutet, Københavns Universitet og skrev et væsentligt bidrag om nældefiber til antologien "Global Textile Encounters" fra Oxbow Books.

Ellen har allerede været et aktivt medlem af TENEN ved blandt andet at afholde nældebøst. Derudover er hun en fremragende fotograf og rejseleder - og oversætter bøger fx af buddhistiske mestre.

Vi glæder os til samarbejdet med Ellen Bangsbo i TENENS bestyrelse - måske kan vi ligefrem se frem til Ellen som vores rejseleder, fx til Bhutan, da hun allerede er med i den danske Bhutanforenings bestyrelse.

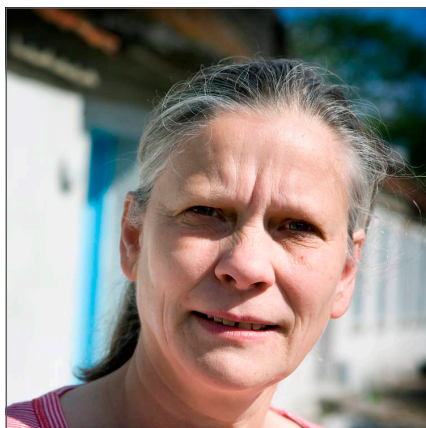
-- Susanne Lervad

Ellen Warring er en kendt person på Fyn. Tidligere som leder af Hjemstavnsgården i Gummerrup og nu af Odense Bys museer. Nogle af TENENS medlemmer husker den glimrende modtagelse, Ellen gav os, da vi var på udflugt til Odense.

Hørvævmuseet, som jeg arbejder på, skylder Ellen og gruppen omkring hende sin eksistens. I nogle år arbejdede hun på at skabe et museum for den fynske hørindustri, og det lykkedes over al forventning. Hørvævmuseet fylder nu 25 år, og vi vil snart kunne læse i museets jubilæumsskrift, hvordan det gik til. Vi har gennem årene nydt godt af Ellens solide faglighed, når vi har haft brug for råd og vejledning; jeg er overbevist om, at også TENEN vil få stor glæde af samarbejdet med Ellen.

-- Bent Bille -- fjens.dk

Med Kronborg om styrbord

– et centralt bygningsværk i Dansk Renæssance levendegjort gennem slottets mange smukke tekstiler

Med tanke på visen “Kronborg om styrbord”, som Hans Kurt sang, oplevede 24 medlemmer af TENEN en uforglemmelig dag med en rundvisning og fortælling, der havde fokus på tekstilerne, klædedragter, de 43 tapeter og de to gobeliner, der findes på renæssanceslottet Kronborg. Og hvordan tekstilerne havde dannet rammen om livet på slottet under kong Frederik II og dronning Sofie. Med på rundvisningen var guiden Laura, Annet Laursen Skjelsager og formidlingsassistent Bent Jørgensen (Kronborg Slot).

Når man siger Kronborg, siger man i samme åndedrag Holger Danske og Kase-matterne. Så selv om Holger Danske ikke var svøbt i tekstil, startede Laura alligevel sin fortælling i Kasematterne under Kronborg Slot. Holger Danske optræder første gang i Rolands kvadet fra cirka år 1100. Et kvad som vi senere så som forlæg på et stort tapet i den kongelige spisestue.

Historien om Kronborg Slot går 600 år tilbage til Erik af Pommern, som byggede en borg med stærke ydermure for at kunne sikre og opkræve Øresundtolden. De to borge

Kronborg og Kärnan i Helsingborg kunne dække indsejlingen til København og Østersøen på det sted, hvor Øresund er smallest.

200 år senere, hvor Frederik II kom til magten, ville han efter sit ægteskab med Dronning Sofie af Mechlenburg imponere hende og vise sin velstand. Kongen var ved ægteskabets indgåelse 38 år og dronningen bare 15 somre. Kronborg blev, som en kærlighedsgave til dronningen, ombygget og fik sit nuværende udseende.

I den periode, hvor Kongeparret havde residens på Kronborg, var Danmark i det, som kaldes “Den Lille Istid”, med temperaturer på minus 30 grader udenfor. Tekstilerne, som fx de store smukke tapeter på væggene i slottets mange rum, var derfor også tænkt som et værn mod kulden.

Et af turens højdepunkter var den minutløse gennemgang af Frederik II og Dronning Sofies klædedragter, som er genskabt af Annet. Om stoffer, kræver af brændenældefibre, skørt af vadmelstof for at beskytte mod kulden. Om udfordringer, tanker og mange, mange timers arbejde. Et

meget smukt resultat, som blev beundret af os alle. En gennemgang af dette arbejde er beskrevet i bladet TENEN nr. 3. 2019. Bent Jørgensen viste os stoffer vævet i Spanien, som i fremtiden skal danne en form for festtapet over de allerede eksisterende tapeter bag kongen og dronningen.

Kongens og dronningens sove-

gemakker var små, så man kunne holde på varmen. Himmelsengen var ligeledes en måde at holde kulden ude på med gardiner af smukke stoffer i kongens farver: Guld og purpur. Tekstilerne i begge himmelsenge er genskabt af Bent Jørgensen.

I spisesalen så vi smukke tekstiler og en tekstilpresse, som anvendes til at få glatte duge og servietter, på samme måde som rullerne gjorde det langt senere. Og der var et stort forbrug af duge og servietter, idet bordets folk tørrede fingrene i dugene, som blev skiftet mellem hver af de retter, der blev serveret.

Dronning Sofie havde fokus på landbrug og husførelse på slottet. Der blev serveret mellem seks og otte retter, og den mad, der

ikke blev spist ved de kongelige borde, gik videre til andre folkehold på slottet. De sidste rester endte nede hos soldaterne. Altså det, som nu til dags kaldes fokus på at undgå madspild. Dronning Sofie blev enke i en tidlig alder, og hun kom senere til at bruge sin viden ved at drive landbrug på Lolland-Falster: Nykøbing, Aalholm og Halsted Kloster med det dertil hørende Ravensborg.

Vi så og hørte om hvordan bordene dækkes, først med et tapet, hvorpå der lægges duge, oftest hvide. Tapetet har en funktion, nemlig at værne mod kulden. Udtrykket, "Hvad er der på tapetet i dag" – menes at stamme fra denne tids bordopdækninger.

Der har været hidkaldt tyve flamske vævere til at væve de store vægtapeter. Der har været vævet i alt i fire år, 43 tapeter og en bord-

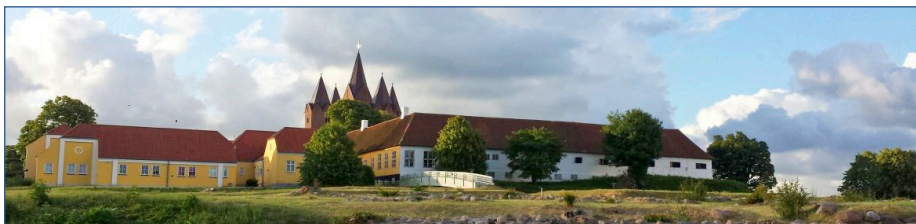
himmel. En dygtig væver kunne væve 12 m² pr. år. Kravet til en væver var min. 8 m² pr. år. Frederik II ønskede at tapeterne viste et sandt billede af Danmark og de danske konger, det er ikke glamourøse billeder. Forlægget har været en række kobberstik.

Tapeterne havde ud over at værne mod kulden også funktion som billedbog, hvor den senere Christian IV lærte om det Danmark, han senere skulle regere.

Rundvisningen blev afsluttet i slotskirken, som den dag i dag fungerer som sognekirke med gudstjenester hen over året. Kirken er den første protestantiske kirke, som er opført fra bunden. Som traditionen dengang sidder herrerne til højre og damerne til venstre i kirken. Bagerst i kirken er slavebænkene.

Poul Lønberg

*Invitation: **Silkesommerfugle-sommertur fredag den 7. juni kl. 12-16***

... til Kalundborg Museums Havehus

Ole Zethner og Rie Koustrup viser silkelarver og fortæller om deres silke-eventyr og viser stoffer mv. i Havehuset.

Kalundborg er en fin gammel by, der blev anlagt som et led i det net af Købstæder, som centralmagten i Danmark i 1100-1200-tallet lod anlægge langs landets kyster. Stedet blev kaldt Hærvig, og blev brugt som beskyttende havn for vikingetidens skibe. Etableringen af byborgen i Kalundborg har været et præcist og stort anlagt projekt, som blev fuldført. Når man i dag bevæger sig rundt i Kalundborgs centrum opleves tydeligt, at den middelalderlige byplan stadig er gældende.

Byen med den femtårnede Kirke (som er åben kl.9-17) og de to borge er anlagt omkring 1170 af Esbern Snare. Omtrent samtidig byggede hans bror Absalon borgen i København, og deres fosterbror Valdemar den Store byggede borge på Sprogø og i Vordingborg.

Ved indgangen til Højbyen – omtrent hvor Lænkeporten fandtes i middelalderen – ligger “Asylet”, der fra 1840 til 1966 rummede Kalundborgs første børnehave. I dag bruges bygningen af Kalundborg Lokalarkiv. På torvet blev billedhuggeren Erik Varmings skulptur af byens grundlægger Esbern Snare opstillet i 1977. Bag skulpturen ligger byens gule rådhus fra 1854, bygget på pladsen, hvor Kalundborg Slot oprindeligt lå.

Yderst mod vest er der via Borgbroen adgang til ruinerne af Vestre Forborg.

I Præstegade finder man “Stenhuset” fra slutningen af 1400-tallet, der er et af de ældste bevarede beboelseshuse i Nordeuropa.

Vi mødes på Kalundborg Museum kl.12. Det tager ca.11 min. at gå fra stationen. Turprisen er 100 kr. Tilmelding senest 4. juni til Annet, [silke-annet@silke-annet.dk](mailto:silke-annet.dk)

PS.: Læs gerne Rie Koustrups artikel om silkesommerfugleavl forrest i dette bladnummer, side 3.

Noter:

- *Eri Silke* – workshop ved Rie Koustrup, Ole Zehthner, Anne Jakobsen mfl. 15. juni kl. 11-16 i Vævernes Hus, Kattrup Gods, Jyderup. Download beskrivelse fra dette bladnummers webside ...
- *Ellen Bangsbo*, ny suppleant til TENENs bestyrelse, har skrevet artikel om Brændenældefiber i bladet TENEN 29. årg. nr. 3.
- *Ellen Warring*, ny suppleant til TENENs bestyrelse, har skrevet artikel om kasketter i bladet TENEN 28. årg. nr. 3.

Kontingentbetaling for 2019/20:

Kontingent kan indbetales via netbank eller bank med kassefunktion.

I Danmark bruges:

REG.NR. **1551** KONTONR. **1430130** ← FORENINGENS KONTO

Udenfor Danmark bruges:

SWIFT-BIC: **DABADKKK** IBAN: **DK23 3000 0001 4301 30**

I 2019/2020 er prisen pr. år 250 kr. – husstandsmedlemsskab koster 300 kr.

Betal straks og senest 1. juli 2019. Husk indbetaler-navn og -medlemsnummer - således som det står i adresseringen.

Ny? – så skriv endelig sendeadressen til brug for tidsskriftet TENEN. Send gerne din postadresse og din mail-adresse til kassereren og fortæl, at du har betalt.

Venlig hilsen fra kassereren:

Susanne Rundqvist Pedersen / Rådm. Steins Allé 45, 5.tv / 2000 Frederiksberg
mail: susanne.rundqvist@mail.dk telefon: 26 62 80 80

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

ANNOUNCE

TENENs medlemmer

opfordres til at
deltage i foreningens
silkesommerfugle-sommertur

Workshops og foredrag i 2019

Gå til www.vaevernes-bus.dk og læs mere om årets spændende arrangementer.

Det sker i **Vævernes Hus** på Kattrup Gods.

Kattrupvej 22, 4450 Jyderup
kontakt@vaevernes-bus.dk

Boganmeldelse:

Fashioned from Nature, ed. By Edwina Ehrman. V&A Publishing 2018. Tekst på engelsk, 23 × 32,5 cm, 192 sider med mange billeder. ISBN 9781 85177 945 1. Pris kr. 255 på udstillingen med samme titel på Statens Naturhistoriske Museum/Geologisk Museum i København.

DON'T BUY THIS JACKET

Denne overraskende overskrift i en annonce i New York Times på "Black Friday" i 2011 er et af højdepunkterne i vor tids kampagner for miljøbevidsthed og begrænsning af ressourceforbrug. Amerikanske Patagonia laver avanceret beklædning og udstyr til friluftsliv og er kendt for at genbruge materialer og minimere CO2-udslip – alligevel opfordrer man kunderne til at reparere og genbruge, i stedet for at købe nyt.

Mange andre tiltag frembæves i bogens sidste del om mode og ressourceforbrug, og de vil givetvis kunne inspirere vore unge designere.

Forud er gået en glimrende og livlig gennemgang af modens historie, afhængighed af og sammenhæng med naturen som inspirationskilde og leverandør af materialer gennem 400 år.

Bogens første kapitel om tiden 1600 – 1800 fortæller om han-

Fashioned from Nature

del med silke, uld, hør, bomuld og skind, modecentre, opfindelser og mekanisering af fremstillingsprocesser. Materialerne var dyre og blev

Høj hat af bæverpels, London 1873. V&A samlingerne indeholder mange fildede hatte, der indeholder kviksølvnitrat, som blev brugt i filteprocessen fra starten af 1700-tallet. Derfor opbevares hattene nu i forseglede poser.

Kviksølvforgiftning, som medfører angst og rystelser, var en udbredt arbejdsskade for hattemagere. Symptomerne ledte til udtrykket 'mad as a batter' - 'gal som en hattemager'.

Herrevest i silke broderet med et mønster af makak-aber. Frankrig, 1780-89.

©Victoria and Albert Museum, London.

jævnligt genbrugt, og allerede dengang talte man om forurening. Det lyder tørt, men er det ikke, da det er godt fortalt og vidunderligt illustreret med pragtgenstande fra Victoria & Albert Museums enorme magasiner.

Museets samlinger er grundlagt på Verdensudstillingen i London 1851, der viste råmaterialer fra hele verden, voksende industriel produktion af især bomuld, handel og økonomisk udbytte af dyr og deres produkter. Man var opmærksom på anvendelse af biprodukter, genbrug, spild og begrænsning af forurening og dyreværnsaktivister begyndte at træde i karakter. Museets formål var at etablere en videnskabelig referencesamling af praktiske eksempler til brug for den britiske industri. Den hastige udvikling og de mange

nye materialer beskrives i kapitel 2, og man bliver atter betaget af illustrationerne.

I kapitel 3 (1900 – 1990) er det især arbejdet med de mange nye fibre og kemien bag dem, der behandles, men også nye transport- og produktionsmuligheder og restriktioner samt opfindelser under verdenskrigene spiller ind. Modeindustrien vokser, unge designere kommer til og Paris' monopol udfordres af bl.a. Mary Quant og Vivienne Westwood.

På Geologisk Museum er udstillingen noget sammentrængt og læsning bliver trættende på grund af den svage belysning af teksterne. Men se den alligevel, for det er en gave, at de mange fine dragter er kommet til København. Vort eget museum har suppleret med mange ting fra deres samlinger, fx. mineralfund, smykkesten, fjer, sommerfugle, biller og udstoppede dyr. Der

Damehat, Paris 1885. Uld, silke, udstoppet stær og gåse- eller svanefjer.

©Victoria and Albert Museum, London.

Christian Dior - 'Zemire' aftenstøjet. Celluloseacetat og silke. Frankrig, 1954.

©Victoria and Albert Museum, London.

er også en montre med sølvsmykker med og uden isatte ædelsten. En helt moderne grønlandsk sælskindskjole er også kommet med.

Det unge publikum var naturligt nok mest interesserede i de seneste afsnit (1990 til i dag), da der er mange ideer at hente og mange tankevækkende udsagn, og bidrag fra danske designere viser, at vi er med i forreste række.

De materialer der anvendes og forarbejdningsmetoderne har indflydelse på muligheden for genbrug, og skal nøje overvejes, da tekstilbranchen er en af de mest forurenende i verden.

Kataloget stiller sluttelig spørgsmålet: Hvad siger moden om os og den verden vi lever i?

Lone de Hemmer Egeberg

PS.: Udstillingen vises til 1. september 2019.

*VILDNIS, Bregnekjole.
Laura Barriel, DK, 2006.
Denne kjole bruger ægte konserverede
bregner syet ind i stoffet for at skabe en
"bærbær" natur.*

Boganmeldelse:

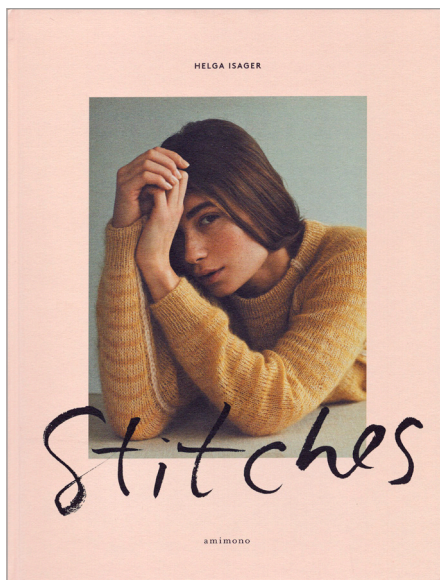
Helga Isager: *Stitches*. Udgivet af amimono - Isager Aps, 2019.

Strikkeopskrifter illustreret med fotos og tegninger. Hardback 21,5 × 28 cm. 96 sider med omslaget. ISBN: 978-87-999819-5-3. Pris: 225 kr. fx hos Sommerfuglen eller Uldstedet.

På engelsk betyder stitches både masker og sting og på den måde skelner man ikke mellem, om man bruger nål og tråd eller pinde og garn i sit håndarbejde.

Det passer forfatteren godt, da hun har lavet en strikkebog, hvor mange af mønstrene kan broderes eller man kan lade det strikkede tale for sig selv.

Bogen er anderledes – eksempelvis er der ikke noget titelblad, så forordet bringes på første opslag. Papiret er karton-tyk i en kvalitet, som er god til billeder. Til teksten er valgt en letlæselig font uden seriffer; skriftstørrelsen er ikke så stor, men til gengæld er linieafstanden gjort lidt større end normalt, hvilket giver et let udtryk.

Bogen starter som en billedbog, herefter en opskrift bog, og til slut er det en strikkeskole med forklaringer, forkortelser, fif og tegninger.

Når en ny strikkesmodel starter, så har siden svagt farvet baggrund, hvilket er med til at gøre bogen ekstravagant.

Bogstaverne DIY – Do It Yourself – er broderet ind på én af modellerne.

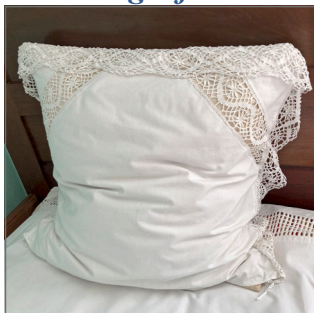
Der er utrolig mange med i kolofonen. Specielt lægges der mærke til, at der er to fotografer – én til mennesker og en anden til strikkeprøver henholdsvis færdige modeller.

Opskrifterne er baseret på brug af Isager-garn og tegninger i forbindelse med opskrifter står forfatteren selv for. Strikkeskolen indeholder bla. nogle af Åse Lund Jensens beskrivelser og teknik-tegninger.

Det er en flot og anderledes bog, som alle strikkeelskere bør se.

Vibeke Lilbæk

Erindringer fra en udstillingsrunde i foråret 2019 – ved VoFL

Johannes Larsen museet i Kerteminde er indrettet i kunstnerægteparret Albed og Johannes Larsens store bolig med tilhørende atelierbygning, som de opførte i 1901 på Møllebakken i Kerteminde. Sidenhen er der tilbygget et udstillingskompleks i haven.

Vi brugte en del tid i boligen og de to atelierer, hvor der tiden tro var et utal af broderede tekstiler, herunder alskens forskellige puder i senge og siddemøbler.

Nivågaard Malerisamling blev etableret af godsejeren Johannes Hage, der var privat kunstsamler og i 1908 overdrog han sin kunst til offentligheden. Samlingen rummer værker fra den hollandske guldalder, den tyske skole, italiensk renaissance, den franske skole, og dansk guldalder.

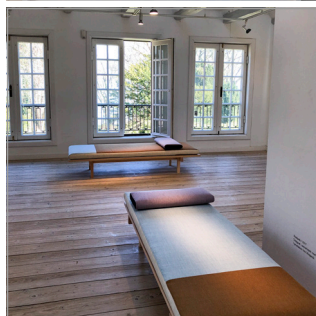
I foråret er særudstillingen om den engelske kunstner og indretningsdesigner William Morris (1834-1896) blevet et tilløbsstykke uden lige i kunstmuseets historie. Vi var der en almindelig tirsdag formiddag; men alligevel måtte P-pladsens overflow-område tages i brug.

Grønlandernes Hus holdt forårsmarked med grønlandsk kunsthåndværk.

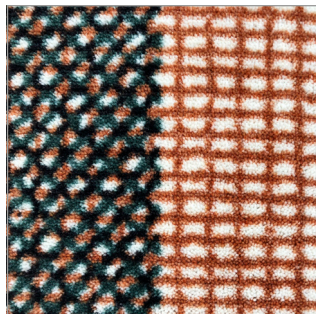
Jeg købte en nål med snonings-effekt lavet af bvalben og et armbånd af blødt rødfarvet sælskind.

Munkruphus er et udstillingssted ved kysten øst for Gilleleje. Indtil 1982 havde kunstneren Gunnar Aagaard Andersen (1919-1982) bolig og atelier her.

I foråret 2019 er Margrethe Odgaard soloudstiller. Hun har med sikker farvesans arbejdet med farver for bla. Kvadrat, IKEA, Apple, Hay og Egetæpper samt til de besøgendes overraskelse vægfarverne i udstillingsrummene. Det er ret nødvendig at starte besøget med at se en kort videofilm, hvor hun præsenterer sit arbejde.

Vi var der en flot solskinsdag, så vi måtte naturligtvis ned til stranden.

Statens Naturhistoriske Museum er en sammenlægning af Geologisk og Zoologisk museum samt Palmehuset i Botanisk have. Mens vi venter på et nyt byggeri i nordenden af Botanisk Have, er den gamle udstilling på Geologisk Museum fjernet. Det har givet et udstillingsareal, hvor man viser en udstilling fra Victoria&Albert i London. Der er suppleret med en masse juvelsten, mineraler, insekter, udstoppede dyr og præparater fundet frem fra egne magasiner.

Ved indgangen til udstillingen står denne perleleopardkjole for at tage imod. En udstoppet leopard viser tænder ... !

Desværre opleves rummenes belysning ikke at være optimal, hvilket gør det svært at læse de ofte fine små historier på skiltene, der er lavet på dansk og engelsk. Kameraet i telefonen er rigtig godt - der kræves dog en del efterbehandling.

En taske af rødt kalveskin fra Gucci 2017. Designet af Alessandro Michele og med eghjortebiller, en bi og et forgyldt rævehoved.

Et korset med barde-stivere er blevet røntgenfoto-graferet, så man kan fornemme indmaden.

Skælskindskjolen fra garveriet i Quaquatoq/Juliane-båb er blevet puttet ind i udstillingen. Skælskind anses i Grønland og Danmark for at være miljørigtigt, fordi skæler jages for kødets skyld, mens skind er et restprodukt. Man farver de skind, der er barsknet og har fået gule misfarvninger, før de ankommer til garveriet, der i øvrigt er det eneste i Grønland. Det med barskningen lærte vi om ved et besøg i 2015.

Sidste stop på denne udstillingsrunde forår 2019 findes ganske tæt hjemme ved os selv - et sted, som vi er kørt forbi gennem 40 år uden at få set, hvad der er indeeni: **Rytterskolen i Avderød**. Den buser nu Fredensborg kommunes lokalhistoriske arkiv og har en udstilling, som er henvendt til børn og voksne om, hvad der engang var lige der, hvor vi nu er. Hovedattraktionen er en skolestue, som kan rumme en hel klasse og med udstyr fra første halvdel af 1900-tallet. Vibeke fandt gamle skolebøger fra den skole, hun virkede i. Museet drives af frivillige, og det var godt besøgt den søndag, vi var indenom. --VoFL

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>buv</i>
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@silke-annet.dk</i>	formand + redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Teglgården 66 st.th. 3460 Birkerød	45 81 05 05 <i>debemmeregeberg@gmail.com</i>	næstformand + kalender
Susanne Rundqvist Pedersen	Rådm. Steins Allé 45, 5.tv 2000 Frederiksberg	26 62 80 80 <i>susanne.rundqvist@mail.dk</i>	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	20 31 27 31 <i>lisslottved@gmail.com</i>	sekretær + korrektur
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	26 60 28 40 <i>vofl3450@gmail.com</i>	redaktion
Maj Ringgaard	Helmsvej 37 2880 Bagsværd	21 40 43 76 <i>majringgaard@gmail.com</i>	bestyrelse
Susanne Lervad	Lindevej 14 1877 Frederiksberg C	22 11 08 26 <i>sl@termplus.dk</i>	bestyrelse
Hanne Frøsig Dalgaard	Bredebovej 33, 6.tv. 2800 Lyngby	29 35 30 67 <i>hanne.dalgaard37@gmail.com</i>	korrektur
Ellen Bangsbo	København	<i>ellbang@gmail.com</i>	suppleant
Ellen Warring	Odense	<i>ecmw@odense.dk</i>	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th. 2500 Valby	36 30 61 50 <i>m.ambeck@gmail.com</i>	revisor
Hanne Schneller	København	<i>hanne.schneller@botmail.com</i>	revisor- suppleant
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	23 92 42 85 <i>vofl3450@icloud.com</i>	redaktion + webmaster

Sørg for at indbetale kontingent rettidigt!

I sæson 2019/20 er prisen pr. år 250 kr.
Husstandsmedlemsskab koster 300 kr. Betaling med frist 1. juli.

REG.NR. **1551** KONTONR. **1430130**
SWIFT-BIC: **DABADKKK** IBAN: **DK23 3000 0001 4301 30**

Sørg for at ...

... tjekke adresserings-kalender-omslaget grundigt ...
... bruge bladnummerets webside med henvisninger og fraklip mv. ...
... tage med foreningen TENEN på tur ...

... bruge TENENs digitale "opslagstavle"
www.facebook.com/groups/tenen.forening
- gruppen har 273 deltagere - er du med ? ...

... fortælle om den frivillige forening TENEN ...
... hjælpe med at hverve nye medlemmer i foreningen TENEN ... !

Lidt om min kreative oldefar

Jeg blev født i en vild snestorm i 1942 og var enebarn i 11 år, indtil der kom en dejlig lillesøster. Måske var jeg lidt forkælet og meget heldig, da jeg voksede op i en familie, hvor der var plads til flere generationer under samme tag. Jeg har haft alle mine bedsteforældre og fire oldeforældre samtidig.

Min mormors far boede i mange år sammen med sine børn – en datter og en søn – et minikollektiv – hvor man var selvforsynende med alt. I sit arbejdsliv havde oldefar været teglværksarbejder, hvor han bla. brændte murstene til Grundtvigs Kirken. Der blev dog også tid til meget andet.

Da jeg var 5 år, fik jeg en fin glasduke, som min oldefar lavede strikket tøj til – fint undertøj med mønster og et rødt sæt tøj med broderet hue. Jeg har stadig dukken iført det samme tøj. Min oldefar havde endvidere strikket 12 par mønstrede bukser, som min mor fik, da min lillesøster blev født.

Endvidere syede han et smukt kunstbroderi på et stykke gardinstof, som nu er indrammet i en fin guldramme.

Jeg kunne fortælle meget mere om mine aner, som har betydet meget for mig.

Iris Henriksen, København

*Udvalgt af
Iris Henriksen*